

στών», οι οποίοι δεν θα κρίνουν επί της ουσίας αλλά απλώς ως εμπειροτέχνες θα υπολογίσουν το κόστος των ζημιών³⁸. Δεν διευκρινίζει πάντως αν η αποζημίωση αφορά και την τυχόν αποθετική ζημία λόγω της παρεμπόδισης του έργου.

γ) Ότι ο εναγόμενος θα πληρώσει τα δικαστικά έξοδα και τα δικαιώματα της απόφασης. Ενώ σε όλες τις άλλες αποφάσεις του ειρηνοδικούντος αστυνόμου αναφέρονται μόνο τα «δικαστικά έξοδα», στην παρούσα απόφαση έχουν προστεθεί και τα «δικαιώματα της αποφάσεως». Εάν δεν είναι απλός πλεονασμός δεν αποκλείεται να εννοεί τη δαπάνη της εκτιμητικής απόφασης και κυρίως την αμοιβή των εκτιμητών.

**Κληρονομικό δικαίωμα επιζώσης συζύγου.
Μερική αποπληρωμή σε είδος**

1831 Μάρτιος

Ύποφασις Πολιτική

Άριθ. 4

Έν ὀνόματι τῆς Κυβερνήσεως

Σήμερον κατὰ συνέπειαν τῆς ὑπ' ἀριθ. 36 κλήσεως ἐπαρουσιάσθη ὁ ἐναγόμενος Κωνσταντῆς Ἰωαν. παπα-Θεοδωρῆ ματὰ τῆς νύμφης του Μαρίας τοῦ Μανόλη Ἀρφανοῦ ἀνεγνώσθη πρῶτον ἔγγραφον τῆς Μαρίας Μανόλη Ἀρφανοῦ εἰς τὸ ὁποῖον ὑπόσχεται ὁ Κων. Ἰωάν. νὰ δόσῃ πρὸς αὐτὴν φοίνικας διακοσίους ἀριθ. 200 διὰ κάθε κληρονομικὸν δικαίωμα ὅπου τῆς ἐτύχενεν νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἀποθανόν ἀνδρὸς τῆς Γεωργίου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ ρηθέντος Κωνσταντῆ Ἰωάν. παπα-Θεοδωρῆ.

Καὶ ἐπομένως ἀκούσαν ἀπολογίαν τοῦ Κωνσταντῆ Ἰωάν. παπα-Θεοδωρῆ ὅτι ἀληθῶς χρεωστεῖ πρὸς αὐτὴν τοὺς ἀνωτέρω φοίνικας διακοσίους ἀριθ. 200 κατὰ τὸ ἀναχειρὰς τῆς ἔγγραφον καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἐπιχείρῃς ἤδη σωστὸν τὸν ἀριθμὸν τῶν διακοσίων ἀλλὰ μόνον ταῖς 160 φοίνικας ἔχει καὶ διὰ τοὺς ἐπιλοίπους σαράντα φοίνικας ἀριθ. 40 κατὰ συνέπειαν ἐγγράφου τῆς Ἱερᾶς κλήρας τοῦ ἁγίου Σκύρου δίδει πρὸς τὴν αὐτὴν νύμφη του Μαρία τοῦ Μανόλη Ἀρφανοῦ δύο χωράφια καὶ ἓν ὀσπιτότοπον εἰς τὸ Κάστρος εἰς τὸν Ὠνον, ὑποκλείναντες καὶ τὰ δύο μέρη εἰς αὐτά.

38. Βλ. σχετικῶς Κ. Πιτσάκη, Πρόχειρον νόμων ἢ Εξάβιβλος, Αθήναι 1971· Μ. Τοῦρτόγυ, Ο Διοργανισμὸς τῶν δικαστηρίων καὶ ἡ Πολιτικὴ καὶ Εγκληματικὴ Διαδικασία τοῦ 1830, *Επετηρίς Α.Ι.Ε.Δ.*, 8 (1958), σ. 42.

Ἀποφασίζει

1. Ὁ Κωνσταντῆς Ἰωάν. παπα-Θεοδωρῇ ἅμα ὁποῦ λάβῃ ἀντίτυπον τῆς παρούσης θέλει δώσῃ πρὸς τὴν νύμφην του Μαρίαν τοῦ Μανόλη Ἀρφανοῦ τοὺς εἰς χεῖρας του ἑκατὸν ἑξήντα ἀριθ. 160 φοίνικας.

2. Ὁ αὐτὸς θέλει δώσῃ πρὸς τὴν αὐτὴν νύμφη του ἔγγραφον διαλαμβάνοντος τοὺς τόπους τῶν ἀνωθεν χωραφίων καὶ πλησίους ὁποῦ πρὸς αὐτὴν ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ.

3. Ἡ Μαρία τοῦ Μανόλη ἅμα ὁποῦ λάβῃ τοὺς ἑκατὸν ἑξήντα ἀριθ. 160 φοίνικας καὶ τὸ ἔγγραφον διαλαμβάνον τοὺς πλησίους τῶν δύο χωραφίων: τὸ μὲν εἰς Μαυρουνά καὶ τὸ ἕτερον εἰς τὴν Καλαμιὰ καὶ τοῦ ὀσπιτοτόπου εἰς τὸν Ὠνον νὰ δώσῃ πρὸς τὸν Κωνσταντῇ Ἰωάν. παπα-Θεοδωρῇ ἔγγραφον ἐξοφλητικὸν περὶ τούτου.

4. Καὶ οἱ δύο διαφερόμενοι θέλουν πληρώσῃ τὰ δικαστικά δικαιώματα συμποσούμενα εἰς φοίν. 2:λ:50.

Ἡ ἀπόφασις ἐκκαλεῖται ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὥρων.

Ἐθεωρήθη καὶ ἀποφασίσθη τῇ 14 Μαρτίου 1831 ἐν Σκύρῳ.

Ὁ Εἰρηνοδίκης

Κ. Σποῦνος

Ὁ Γραμματεὺς

Σικύρης Παπάζογλου

Δημοσιεύθη καὶ εἶναι ἀνέκκλητος

Υπόμνημα

Ἡ υπόθεσις αναφέρεται στὴν οφειλὴ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος τῆς ἐπιζώσης συζύγου ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος συζύγου τῆς. Ενάγουσα εἶναι ἡ Μαρία θυγατέρα Μανόλη Ορφανοῦ, χήρα τοῦ θανόντος Γεωργίου Ἰωάννου παπα-Θεοδωρῇ καὶ ἐναγόμενος ὁ ἀδελφός τοῦ θανόντος Κωσταντῆς Ἰωάννου παπα-Θεοδωρῇ.

Καὶ οἱ δύο διάδικοι παρουσιάστηκαν αὐτοπροσώπως στὸ δικαστήριον καὶ ἀνέπτυξαν προφορικά τὰ αἰτήματά τους. Ἡ ἐνάγουσα χήρα ἀνέφερε ὅτι ὁ ἐναγόμενος ἀνδράδελφός τῆς Κωσταντῆς, τῆς ὀφείλε 200 φοίνικες³⁹ τοὺς ὁποίους εἶχε ἐγγράφως ὑποσχεθεὶ ὡς κληρονομικὸ δικαίωμα ἀπὸ τὴν περιουσία τοῦ θανόντος ἀνδρα

39. Τὸ πρῶτο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐλληνικὸ ἐθνικὸ νόμισμα. Ὁ φοίνιξ κυκλοφόρησε τὸ 1829 καὶ διατηρήθηκε μέχρι τὸ 1832 πού τέθηκε σὲ χρῆσιν ὡς νέα νομισματικὴ μονάδα ἡ δραχμή.

της και αδελφού τους. Και προς απόδειξη προσκόμισε την έγγραφη ομολογία του εναγόμενου.

Ο εναγόμενος Κωσταντής απολογούμενος ανεγνώρισε το έγγραφο και την οφειλή του, αλλά για την πλήρη εξόφλησή της πρόβαλε μερική αδυναμία, γιατί έναντι του συνολικού ποσού των 200 φοινίκων διέθετε τώρα μόνο 160 φοίνικες. Ανέφερε όμως ότι αντί των υπολοίπων 40 φοινίκων προσφέρεται να δώσει στη νύφη του δύο χωράφια και ένα οικόπεδο. Την προσφορά αυτή αποδέχτηκε η ενάγουσα.

Ασαφώς αναφέρεται στο κείμενο της απόφασης ότι ο Κωσταντής προσφέρει τα ως άνω ακίνητα «κατά συνέπειαν εγγράφου της Ιεράς κλήρας του αγίου Σκύρου». Ετσι, χωρίς καμιά επεξήγηση, είναι δύσκολο να εννοήσουμε τι ακριβώς σημαίνει η φράση. Το πιθανότερο πάντως είναι ότι είχε προηγηθεί κάποια παρέμβαση του Δεσπότη Σκύρου και των κληρικών του, η οποία διατυπώθηκε με έγγραφο που υποχρέωνε τον εναγόμενο σ' αυτή την αντικαταβολή. Η παρέμβαση αυτή πρέπει να είχε γίνει στα χρόνια της τουρκοκρατίας ή της Επανάστασης, οπότε νομίμως είχε επιληφθεί της διαφοράς το εκκλησιαστικό κριτήριο του νησιού.

Ύστερα από την έκθεση των ανωτέρω στοιχείων, η απόφαση καταλήγει στο «διατακτικό» μέρος και επιβάλλει στον εναγόμενο πρώτον μεν να δώσει αμέσως τους 160 φοίνικες που διέθετε και δεύτερον να της μεταβιβάσει τα τρία ακίνητα που υποσχέθηκε. Τη μεταβίβαση αυτή θα εκφράζει το έγγραφο που θα προσδιόριζε τις ακριβείς θέσεις των χωραφιών και του οικοπέδου καθώς και τους πλησιαστές γείτονες με τους οποίους γινόταν ανέκαθεν η περιγραφή των ακινήτων. Ορίζει εξάλλου ότι όταν η ενάγουσα λάβει τα ανωτέρω οφείλει να δώσει στον εναγόμενο σχετική εξοφλητική απόδειξη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αιτία της οφειλής του εναγόμενου προς την ενάγουσα χήρα του αδελφού του. Στην έγγραφη χρεωστική ομολογία του αναφέρεται ότι υποχρεούται να δώσει 200 φοίνικες «δια κάθε κληρονομικόν δικαίωμα οπού της ετύχαινε να λάβει παρά του αποθανόντος ανδρός της Γεωργίου και αδελφού του». Εξάλλου, όπως μας αφήνει να υποθέσουμε το κείμενο της απόφασης, το ζεύγος Γεωργίου (Ιωάννου παπα-Θοδωρή) και Μαρίας (Μανόλη Ορφανού) ήταν άτεκνο και όταν ο Γεώργιος πέθανε, επειδή οι γονείς του δεν ζούσαν, τον κληρονόμησε ο αδελφός του Κωσταντής ως μόνος πλησιέστερος εξ αίματος συγγενής. Επομένως το ποσόν των 200 φοινίκων αποτελεί το κληρονομικό δικαίωμα της χήρας από την περιουσία του άνδρα της το οποίο της παραχωρεί ο κύριος κληρονόμος του.

Το ότι κατά το εθιμικό δίκαιο που εφαρμοζόταν στη Σκύρο στην περίοδο της τουρκοκρατίας, ο επιζών σύζυγος (άνδρας ή γυναίκα) δικαιούταν μερίδιο από την περιουσία του θανόντος συζύγου, είναι βεβαιωμένο από πολλές δικαστικές κρίσεις της εποχής. Το μέτρο όμως του μεριδίου αυτού δεν φαίνεται ακριβώς προσδιορισμένο, όπως δεν ήταν αποσαφηνισμένη και η φύση του δικαιώματος αυτού ως κλη-

ρονομικού μερίδιου ή ενός είδους «συζυγικού εξαιρέτου»⁴⁰. Γι' αυτό και αποτελούσε αντικείμενο σωρείας δικών της εποχής εκείνης, που έφθαναν στα εκκλησιαστικά ή κοινοτικά κριτήρια. Χαρακτηριστική μάλιστα είναι μια όμοια δίκη του έτους 1817 επί διεκδίκησης μεταξύ της αδελφής του θανόντος και της επιζώσης συζύγου του, κατά την οποία το επισκοπικό κριτήριο της Σκύρου, κρίνοντας «κατά τους ιερούς νόμους» υποχρέωσε την αδελφή να δώσει ένα χρηματικό ποσό στη χήρα του «ως κληρονομικήν μοίρα και αφιέρωμα»⁴¹.

Πάντως στη σχολιαζόμενη υπόθεση της 14/3/1831 εφόσον επρόκειτο για ομολογημένη οφειλή, το ειρηνοδικείο δεν είχε κανένα λόγο να εξετάσει την αιτία αυτής και σωστά αποφάσισε μόνο για την τακτοποίηση της εξόφλησής της. Γι' αυτό ίσως και δεν θεώρησε κανένα διάδικο ως ηττημένο και συμψήφισε τα δικαστικά έξοδα⁴². Εκρίνε τέλος ότι, λόγω ποσού, η απόφαση μπορούσε να εφεσιβληθεί εντός 24 ωρών. Εφόσον όμως μετά την ανακοίνωση της απόφασης οι διάδικοι δεν εκδήλωσαν τέτοια πρόθεση εντός της ταχθείσης προθεσμίας η απόφαση δημοσιεύτηκε και κατέστη ανέκκλητη, όπως βεβαιώνει η παρά πόδας σχετική εγγραφή του γραμματέα.

Συμφωνία αρραβώνος με ποινική ρήτρα.

Αθέτηση εκ μέρους μνηστήρα. Μερική συνυπευθυνότητα πεθερού.

1831 Μάρτιος

Ἀριθ. 6

Ἐν ὀνόματι τῆς Κυβερνήσεως

Ἀναγνοῦν τὸ πρὸς τὸ Εἰρηνοδικεῖον τοῦτο τὴν 21 Φεβρουαρίου 1831 ἔγγραφον τοῦ Θεοφιλεστάτου ἀγίου Σκύρου μετὰ τῶν αὐτοῦ κληρικῶν δι' οὗ ἀναφέρει ὅτι ὁ Γεώργιος Γιαννάκη ἀρράβωνιασθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ παπα-κὺρ Δημητρίου Ἀνδρέου καὶ διατρίψας ὁ αὐτὸς Γεώργιος εἰς τὸ ὁσπίτι τοῦ παπᾶ χρόνον ἓνα καὶ

40. Βλ. σχετικῶς Ξ. Α ν τ ω ν ι ᾶ δ η, Το κρεββατοστρώσι. Συμβολή στην έρευνα του κληρονομικού δικαιώματος του επιζώντος συζύγου στην τουρκοκρατούμενη Σκύρο, *Αρχαίο Ευβοϊκὴν Μελετών*, τ. ΚΣΤ (1984-85), σ. 73 επ.

41. Ξ. Α ν τ ω ν ι ᾶ δ η, ὁ.π., σ. 118.

42. Ανερχόμενα σε 2,50 φοίνικες, ἥτοι 6 γρόσια καὶ 20 παράδες. Σε μια προηγούμενη απόφαση της 11/3/1831 του ίδιου ειρηνοδικείου Σκύρου αναφέρεται ὅτι οἱ οφειλόμενοι 160 φοίνικες συμποσούνται σε 400 γρόσια, που σημαίνει ὅτι ἡ ἱσοτιμία φοίνικα καὶ γροσιού ἦταν τότε 1 πρὸς 2,5. Παρά το επίσημο νόμισμα του φοίνικα, ὁ κόσμος συναλλασόταν συνήθως με τούρκικα γρόσια καὶ παράδες πρὸς βλ. G. M a u r e r, ὁ.π., σ. 348.